

پژوهش نامه

پژوهش نامه آماری-تحلیلی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
سال اول | شماره ۷ | هفته چهارم خرداد ۱۴۰۰

«طرح فشار حداکثری» آمریکا چه تاثیری بر روند مذاکرات خواهد داشت؟

راه حل اجرای کامل و مؤثر قانون صدور مجوزهای کسب و کار

آیا ساماندهی پسماندها با قوانین فعلی امکان پذیر است؟

صفحاتی که پیش رو دارید تلاشی برای ارائه کلیدی‌ترین نکات گزارش‌های منتشر شده از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در هفته‌های گذشته است که به شما کمک خواهد کرد در صورتی که فرصت مطالعه متن کامل گزارش‌ها را ندارید، محورهای اصلی آن‌ها را بدست آورید. «پژوهش نامه» شنبه‌های هر هفته از سوی روابط عمومی مرکز پژوهش‌های مجلس منتشر خواهد شد و از طریق سایت این مرکز به نشانی rc.majlis.ir در دسترس است.

«طرح فشار حداکثری» آمریکا چه تاثیری بر روند مذاکرات خواهد داشت؟

دو سناریوی موازی در مورد روند مذاکرات و نتیجه‌دهی آن در صورت تصویب یا عدم تصویب این طرح:

۱. تصویب طرح فشار حداکثری به معنای باقی ماندن و افزایش تحریم‌ها تا دو سال بعد از تصویب این قانون و لغو آنها مشروط به رعایت موارد ذکر شده در طرح خواهد بود. همچنین در بسیاری از موارد، لغو یا برداشتن تحریم منوط به صدور مجوز از جانب کنگره و در واقع رأی کنگره است. مسئله‌ای که تحقق آن با توجه به سابقه رأی‌گیری و صدور مجوز در کنگره طی پانزده سال اخیر و افزایش اختلافات میان دو حزب حاکم جمهوری خواه و دمکرات به سختی امکان‌پذیر خواهد بود. به همین دلیل در صورت تصویب این طرح باید توجه داشت که مذاکره برای رفع کامل تحریم‌ها و همچنین راستی‌آزمایی آمریکا در پایبندی به تعهدات برجانی ممکن است با مشکل روبه‌رو شود.

۲. در صورت عدم تصویب طرح فشار حداکثری نیز دستیابی به هرگونه موفقیت در روند مذاکرات، به دلیل فضای دوقطبی داخل آمریکا و فعالیت‌های جریان مخالف مذاکرات با ایران، همچنان ناپایدار خواهد بود. در همین راستا در صورت تغییر موازنه قدرت در کنگره نیز، امکان نقض و خروج مجدد آمریکا از توافق انجام شده به دلیل وجود ایدئولوژی و استراتژی‌های مشابه طرح فشار حداکثری بسیار محتمل است.

نتیجه کلی:

این طرح در واقع شاخصی برای درک موضع‌گیری‌های موجود در جامعه سیاسی آمریکا در قبال مذاکره با ایران است. مسئله‌ای که می‌تواند از مؤلفه‌های اثرگذار در پایداری توافق انجام شده و پایبندی آمریکا به این توافق باشد. ❗

❖ **ماخذ گزارش:** مروری بر طرح قانونی فشار حداکثری کمیسیون مطالعات جمهوری خواه مجلس نمایندگان آمریکا
شماره مسلسل: ۱۷۵۳۶

❗ «طرح فشار حداکثری»، شروط دوازده‌گانه مایک پمپئو وزیر خارجه سابق آمریکا را بر قوانین تحریمی موجود علیه ایران، اضافه کرده و دستورات اجرایی دوران ترامپ و اوباما را به صورت قانون تدوین خواهد کرد. براساس این طرح، لغو و برداشتن تحریم‌ها در گرو عملکرد ایران و التزام به شروط دوازده‌گانه در چارچوب تعریف شده در کمپین فشار حداکثری است و امکان لغو تحریم‌ها تا دو سال بعد از تصویب قانونی این طرح و در برخی موارد تنها با صدور مجوز کنگره امکان‌پذیر است.

موارد دوازده‌گانه مطرح شده را می‌توان به سه دسته اصلی تقسیم کرد:

۱. توقف کامل فعالیت‌های هسته‌ای و دفاعی ایران (توقف غنی‌سازی، توقف برنامه موشکی، اذعان ایران به ماهیت نظامی برنامه هسته‌ای خود، اعطای دسترسی کامل به آژانس)؛

۲. توقف کامل فعالیت‌های ایران و سپاه پاسداران در منطقه (عدم حمایت از حزب الله، حماس، جنبش آزادیبخش فلسطین و حوثی‌ها؛ عدم حضور در عراق و خارج کردن نیروها از سوریه؛ پایان دادن به فعالیت‌های نیروی قدس سپاه در سراسر دنیا)؛

۳. پایان دادن به رفتار تهدیدآمیز در قبال اسرائیل، کشورهای منطقه و هرگونه تهدید در آب‌های بین‌الملل و سایبری.

همچنین این طرح اختیارات رئیس‌جمهور در راستای لغو و اعطای مجوز جهت برداشتن تحریم‌های اعمال شده بر ایران را محدود کرده است؛ این کار از طریق اضافه کردن این طرح اختیارات رئیس‌جمهور در راستای لغو و اعطای مجوز جهت برداشتن تحریم‌های اعمال شده بر ایران را محدود کرده است؛ این کار از طریق اضافه کردن موارد دوازده‌گانه اصلی و مورد حقوق بشر به قوانین تحریمی موجود، لزوم نظارت و تأیید کنگره و منقضی کردن قوانین مبتنی بر پایبندی به این شروط است.

۴ پیشنهاد

جهت حفظ منافع ایران میان درگیری ارمنستان و آذربایجان

۱. تکمیل هرچه سریع‌تر مسیر ترانزیتی شمال-جنوب که مدت‌هاست باقی‌مانده است و مسیر شرق به غرب.

۲. افزایش مسیرهای مواصلاتی و ترانزیتی با جمهوری آذربایجان، به‌ویژه در مناطق تازه آزاد شده مانند خدآفرین تا بخش‌هایی از نیازهای آذربایجان پوشش داده شود.

۳. تسهیل در مبادلات بین دو بخش از سرزمین جمهوری آذربایجان با نخجوان از مسیر جمهوری اسلامی ایران با تسهیل در مقررات مربوط.

۴. تکمیل و تعمیر جاده مرزی بین جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان که بخش اندکی از این مسیر در داخل ایران باقی‌مانده و می‌توان با کمک به راه‌اندازی آن در ارمنستان، هم به اقتصاد خارجی کشور یاری رساند و هم به‌طور طبیعی، انتظار افزایش مداخله ایران در درگیری‌های آذربایجان و ارمنستان را در این منطقه داشت. ❗

❗ جمهوری آذربایجان پس از پیروزی نظامی در نبرد اخیر با ارمنستان و بازپس‌گیری بخش‌های اشغالی سرزمینش، از یکسو در وضعیت برتری روحی قرار دارد و از سوی دیگر، نقش مؤثر ترکیه در این پیروزی، نفوذ فراوانی را برای ترک‌ها در حاکمیت آذربایجان ایجاد کرده است. از این‌رو در صورتی که کریدور مورد نظر آنان از سرزمین جمهوری آذربایجان به نخجوان ایجاد شود، بی‌تردید ترکیه این مسیر را به شاهراه اصلی انتقال و ترانزیت کالا و انرژی تبدیل خواهد کرد و موفق خواهد شد تا مرز ایران با ارمنستان را در عمل به منطقه‌ای بی‌خاصیت تبدیل کند و در عمل دسترسی جمهوری اسلامی ایران را به منطقه قفقاز قطع و ما را در بخش شمال غربی با بن‌بست و انفعال عملی مواجه سازد. همچنین این مسیر گام مهمی در ایجاد رؤیای ترکستان بزرگ و اتصال زمینی ترکیه به کشورهای ترک‌زبان آسیای مرکزی خواهد شد که یکی از پیامدهای آن کنار گذاشته شدن ایران از معادلات انتقال و ترانزیت کالا، انرژی و داده منطقه آسیای مرکزی و قفقاز است. از این‌رو، کشور نیازمند انجام اقدام‌هایی است که هم به افزایش نقش آفرینی در معادلات این منطقه منجر شود و هم با افزایش درهم‌تنیدگی منافع دو کشور ارمنستان و آذربایجان با منافع ایران زمان و فرصت‌هایی را در اختیار قرار دهد.

در این راستا دستگاه‌های تقنینی کشور می‌تواند با استفاده از نفوذ و نقش خط‌مشی‌گذاری، دستگاه‌های اجرایی را در جهت حفظ و تأمین منافع و امنیت ملی کشور هدایت کند. از این‌رو پیشنهاد می‌شود اقدام‌های زیر در دستور کار قرار گیرد و از بخش‌های اجرایی، عملیاتی شدن آنها خواسته شود:

❖ ماخذ گزارش:

درگیری ارمنستان و آذربایجان و منافع جمهوری اسلامی ایران (۱)
شماره مسلسل: ۲۶۰۱۷۵۴۲

راه حل اجرای کامل و مؤثر قانون صدور مجوزهای کسب و کار

گزارش‌های رسیده از شهروندان متقاضی مجوز کسب و کار و تحقیقات میدانی مرکز پژوهش‌ها نشان می‌دهند با گذشت بیش از ۱۲ سال از تصویب این حکم قانونی، شرایط صدور مجوز برای بسیاری از کسب و کارها هنوز شفاف و تسهیل نشده است.

حکم قانونی و ارزیابی عملکرد آن ماده (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷، وزارت امور اقتصادی و دارایی را مکلف کرده است شرایط صدور مجوز برای همه کسب و کارها را شفاف و تسهیل نماید.

نرخ پیشنهادی فروش برخی مجوز کسب و کارها در فضای مجازی و سایت‌های اینترنتی

نام کسب و کار	نرخ پیشنهادی فروش (تومان)	صادرکننده اصلی مجوز	ارزیابی عملکرد حکم ماده (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی	
			تکمیل اطلاعات	مصوبه هیئت مقررات‌زدایی مبنی بر تسهیل صدور مجوز
کارگزاری بورس	تا ۵۰ میلیارد	سازمان بورس و اوراق بهادار	کامل	ندارد
بیمارستان	۵ تا ۳۰ میلیارد	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۵ درصد	ندارد
درمانگاه شبانه‌روزی	۳ تا ۲۰ میلیارد	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۵ درصد	ندارد
داروخانه	۳٫۵ تا ۱۰ میلیارد	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۲۵ درصد	ندارد
سردفتری اسناد رسمی	تا ۱۰ میلیارد	سازمان ثبت اسناد و املاک	کامل	ندارد
مجتمع رفاهی بین‌راهی	تا ۸ میلیارد	وزارت راه و شهرسازی	کامل	ندارد
آموزشگاه فنی حرفه‌ای	۷۵ میلیون تا ۲۳ میلیارد	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	کامل	ندارد
آموزشگاه رانندگی	۱ الی ۲ میلیارد	پلیس راهنمایی رانندگی	صفر	ندارد
نیروگاه خورشیدی	تا ۱٫۹ میلیارد	وزارت نیرو	۲۰ درصد	دارد
مؤسسه آموزش عالی آزاد	۳۰ تا ۷۵ میلیون	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۲۰ درصد	ندارد
مرکز درمان سوء مصرف مواد مخدر	۳۰۰ تا ۴۰۰ میلیون	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۵ درصد	ندارد
دفتر خدمات پیشخوان دولت	۱۵۰ تا ۲۵۰ میلیون	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	کامل	دارد
آژانس گردشگری	۳۰ تا ۱۶۰ میلیون	وزارت میراث فرهنگی و گردشگری	کامل	دارد
آموزشگاه آرایش زنانه	۶۰ تا ۱۰۰ میلیون	اتحادیه‌ها و وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی	ناقص	ندارد
مؤسسه فرهنگی و هنری	تا ۱۰۰ میلیون	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۰ درصد	ندارد
سفره‌خانه و قهوه‌خانه	اجاره ماهیانه ۳ تا ۱۰ میلیون	اتاق اصناف استان‌ها	ناقص	ندارد
آموزشگاه زبان	اجاره ماهیانه ۱ تا ۲ میلیون	وزارت آموزش و پرورش	صفر	ندارد

تکلیف قانونی خود، شرایط اضافی و زائد هر مجوز را حذف نموده و دریافت مجوزها را تسهیل نماید.

یکی از لوازم تسهیل صدور مجوزها، افزایش نظارت‌ها بعد از اعطای مجوز فعالیت و در هنگام فعالیت است، در این صورت نهاد صادرکننده مجوز می‌تواند در صورتی که شرایط دریافت مجوز از بین رفته است مجوز را ابطال نماید. یکی از محاسن این رویکرد آن است که متقاضی که شرایط حداقلی لازم برای دریافت مجوز را نداشته است، اگر اقدام به خریداری مجوز نماید نیز فعالیت وی کشف و از ادامه آن جلوگیری به عمل خواهد آمد. {

وزارت امور اقتصادی و دارایی در گزارش‌های دوره‌ای ارسالی به مجلس شورای اسلامی در خصوص اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی، ادعا می‌کند به استثنای چند صادرکننده مجوز متخلف حکم ماده (۷) این قانون اجرا شده است که این ادعا با حقیقت فاصله دارد.

راه حل

نظارت و پیگیری اجرای کامل و مؤثر حکم ماده (۷) قانون اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی است؛ به گونه‌ای که

اولاً همه مراجع صدور مجوز، اطلاعات مربوط به صدور مجوزهای خود را به نحوی که در قانون تصریح شده به وزارت امور اقتصادی و دارایی اعلام نمایند و وزارت امور اقتصادی و دارایی هم آن اطلاعات را در پایگاه اطلاع‌رسانی مجوزها برای کسب و کارها شفاف کند.

ثانیاً هیئت مقررات‌زدایی مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی، با عمل به

ماخذ گزارش:

گزارش نظارتی بر احکام قانونی مجوزهای کسب و کار
شماره مسلسل: ۱۷۵۳۸

آیا ساماندهی پسماندها با قوانین فعلی امکان پذیر است؟

نگاهی به قوانین و مقررات حوزه پسماند

مدیریت پسماند می‌تواند به ارائه تعریف جامعی از پسماند اشاره کرد.

۱/ قوانین و مقررات مرتبط با مدیریت پسماند بعد از تصویب قانون مدیریت پسماندها

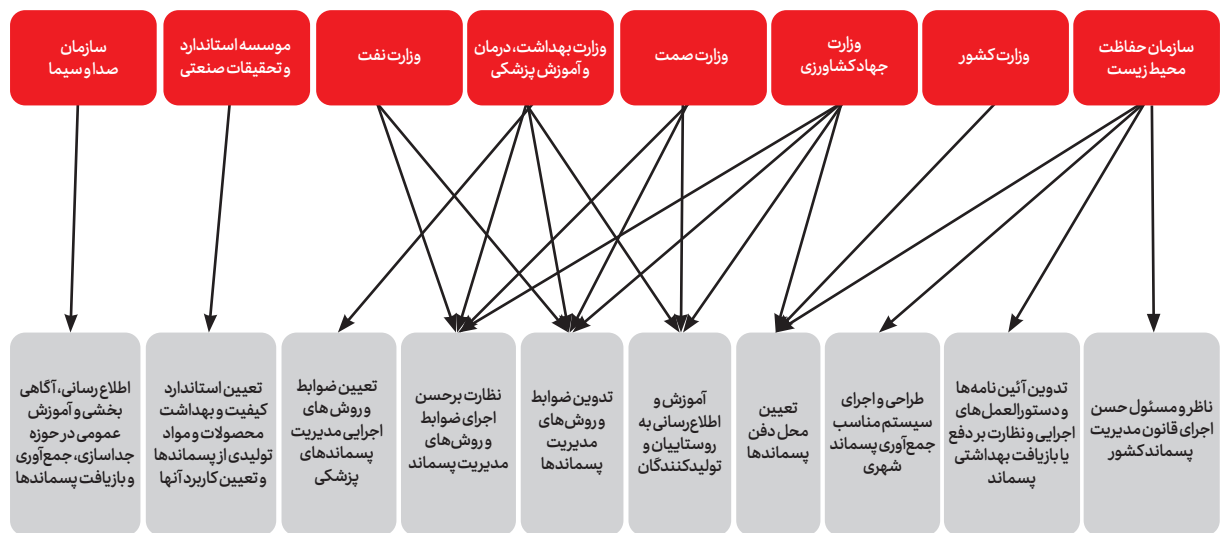
قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ یک اقدام پیشروانه در جهت حل معضل مدیریت پسماند در کشور بوده است. علی‌رغم ساختارمند شدن و تعیین مسئولیت‌ها برای دستگاه‌های ذی‌ربط پس از تصویب این قانون، با گذشت بیش از ۱۶ سال برخی چالش‌ها و ابهام‌ها در قانون فوق، آیین‌نامه اجرایی و ضوابط مربوطه رخ نموده است که ضرورت اصلاح این قانون را محرز کرده است.

۲/ قوانین و مقررات قبل از تصویب قانون مدیریت پسماند

قبل از تصویب قانون مدیریت پسماندها هیچ مصوبه مدونی در زمینه کنترل و مدیریت پسماند وجود نداشت و وظیفه تنظیف معابر عمومی و تعیین مراکز دفع پسماند، برعهده شهرداری‌ها بود.

۳/ قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه اجرایی آن

تصویب این قانون با ۲۳ ماده، اقدامی بسیار مهم و اساسی در تاریخچه مدیریت پسماند ایران محسوب می‌شود. از جمله موارد مثبت در قانون

چالش‌های قانون فعلی مدیریت پسماندها

- فقدان مکانیسم‌های مالی حمایتی شفاف از بخش خصوصی فعال در حوزه پسماند
- نبود بسترهای لازم برای مشارکت شهروندان
- عدم تناسب وظایف متولی اصلی قانون (سازمان حفاظت محیط زیست) با ظرفیت و اختیارات سازمانی
- ناچیز بودن جریمه‌ها و نبود ضمانت اجرایی اخذ بهای خدمات مدیریت پسماند

پیشنهادات

- براساس ماده (۶) قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی، عملاً منابع حاصله در اختیار وزارت کشور قرار می‌گیرد تا برای بازیافت پسماندهای حاصل (ایجاد تأسیسات منطقه‌ای تبدیل پسماند به مواد و انرژی) مصرف شود؛ این مسئله به صورتی آشکار موجب کاهش انگیزه فعالیت بخش خصوصی در حوزه پسماند شده و شفافیت مالی را کاهش می‌دهد. مطلوب و منطقی آن بود که هزینه بازیافت کالاها به بازیافت‌کنندگان هر کالا توسط صندوق ملی محیط زیست تخصیص داده شود.
- نظریه آثار زیست‌محیطی و بهداشتی قابل توجه مدیریت پسماندهای مختلف، مسئله مراقبت پس از دفع و پایش آلاینده‌های تولیدی در مراحل مختلف مدیریت پسماند لازم است به طور ویژه در قانون اصلاحی مدنظر قرار گیرد.

- چگونگی نظارت دقیق‌تر بر درآمدهای مدیریت پسماند و نحوه هزینه‌کرد آن در دستگاه‌های مختلف اجرایی از اموری است که لازم است به طور ویژه و شفاف‌تر در قانون اصلاحی ارائه شود. در متن مقدمه قانون اصلاحی به صندوق ملی محیط زیست اشاره شده، اما در ماده‌های قانون اصلاحی مطلبی در این خصوص دیده نمی‌شود.

- ماده لازم جهت فراهم نمودن بسترهای لازم در این حوزه در قانون اصلاحی اضافه شود. قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی مصوب ۱۳۹۹/۱/۲۰ قدم مثبتی تلقی می‌شود که لازم است در این قانون مورد توجه قرار گیرد.

- ضروری است که نظرات مکتوب و تفصیلی دستگاه‌های ذی‌ربط و ذی‌نفعان و ذی‌نقشان در این حوزه دریافت شده، سپس ضعف‌ها و چالش‌های موجود شناسایی و نهایتاً تغییرات ساختاری به جای تغییرات شکلی در قانون حاضر اعمال شود؛ لذا لازم است مواد قانون بر اساس ماده (۱۴۲) قانون آئین‌نامه داخلی بررسی شود.

ماخذ گزارش:

اظهاری نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰» شماره مسلسل: ۱۷۵۴۱

اصلاحات ضروری

«قانون فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت»

بعد از تصویب «قانون فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت» در تاریخ ۱۳۹۹/۸/۵ در خصوص اعتبار مواد (۱۱۲۲) و (۱۱۳۰) قانون مدنی که در فهرست پیوست آمده، این شائبه و تردید ایجاد شد که این مواد نسخ شده‌اند و استناد به آن صحیح نیست. پیشنهاددهندگان این طرح برای حل این مشکل طرح حاضر را در قالب استفساریه مطرح کرده‌اند.

۱. در عنوان استفساریه باید نام قانون مورد استفسار به صورت کامل و دقیق ذکر شود. لذا واژه «قانون» قبل از «فهرست» ذکر شود و به این صورت (استفساریه ردیف ۷۰ پیوست قانون فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت) اصلاح شود.

۲. مواد (۱۱۲۲) و (۱۱۳۰) قانون مدنی در سه تاریخ به تصویب رسیده و اصلاحاتی نسبت به آن صورت گرفته است. جلد دوم قانون مدنی ابتدا در تاریخ

۱۳۷۰/۸/۱۴ و ۱۳۶۱/۱۰/۸ در تاریخ‌های ۱۳۷۰/۸/۱۴ و ۱۳۶۱/۱۰/۸ به تصویب رسید و سپس در تاریخ‌های ۱۳۷۰/۸/۱۴ و ۱۳۶۱/۱۰/۸ اصلاحاتی نسبت به آن به صورت گرفت. جهت اینکه شائبه توسعه موارد مندرج در قانون مطرح نشود، پیشنهاد می‌شود سوال استفساریه به این شکل اصلاح شود: «آیا مواد (۱۱۲۲) و (۱۱۳۰) قانون مدنی که در مورخ ۱۳۷۰/۸/۱۴ مصوب شده است به قوت خود باقی است؟»

نتیجه‌گیری

با توجه به توضیحات مطرح شده، تصویب این طرح با لحاظ اصلاحات پیشنهاد شده و با رعایت مفاد آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی پیشنهاد می‌شود.

قانون مدنی مصوب ۱۳۱۴/۱/۲۰	قانون مدنی مصوب ۱۳۶۱/۱۰/۸	قانون اصلاح موادی از قانون مدنی مصوب ۱۳۷۰/۸/۱۴
<p>ماده ۱۱۲۲ - عیوب ذیل در مرد که مانع از ایفاء وظیفه زناشوئی باشد موجب حق فسخ برای زن خواهد بود:</p> <p>۱- عنن بشرط اینکه بعد از گذشتن مدت یک سال از تاریخ رجوع زن بحاکم رفع نشود</p> <p>۲- خصی.</p> <p>۳- مقطوع بودن آلت تناسل.</p>	<p>ماده ۱۱۲۲ - عیوب ذیل در مرد که مانع از ایفاء وظیفه زناشوئی باشد موجب حق فسخ برای زن خواهد بود:</p> <p>۱- عنن به شرط این که بعد از گذشتن مدت یک سال از تاریخ رجوع زن به حاکم رفع نشود.</p> <p>۲- خصاء.</p> <p>۳- مقطوع بودن آلت تناسلی.</p>	<p>ماده (۲۸): ماده ۱۱۲۲ قانون مدنی بشرح زیر اصلاح می‌گردد:</p> <p>ماده ۱۱۲۲ - عیوب زیر در مرد موجب حق فسخ برای زن خواهد بود:</p> <p>۱- خصاء</p> <p>۲- عنن به شرط اینکه ولو یکبار عمل زناشوئی را انجام نداده باشد.</p> <p>۳- مقطوع بودن آلت تناسلی به اندازه‌ای که قادر به عمل زناشوئی نباشد.</p>
<p>ماده ۱۱۳۰ - حکم ماده قبل در موارد ذیل نیز جاری است:</p> <p>۱- در موردی که شوهر سایر حقوق واجبه زن را وفا نکند و اجبار او هم بر ایفاء ممکن نباشد.</p> <p>۲- سوء معاشرت شوهر بعدی که ادامه زندگانی زن را با او غیر قابل تحمل سازد.</p> <p>۳- در صورتی که بواسطه امراض مسریه صعب‌العلاج دوام زناشوئی برای زن موجب مخاطره باشد.</p>	<p>ماده ۱۱۳۰ - در مورد زیر زن می‌تواند به حاکم شرع مراجعه و تقاضای طلاق نماید. در صورتی که برای محکمه ثابت شود که دوام زوجیت موجب عسر و حرج است می‌تواند برای جلوگیری از ضرر و حرج زوج را اجبار به طلاق نماید و در صورت میسر نشدن به اذن حاکم شرع طلاق داده می‌شود.</p>	<p>ماده (۲۹): ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی بشرح زیر اصلاح می‌گردد:</p> <p>ماده ۱۱۳۰ - در صورتی که دوام زوجیت موجب عسر و حرج زوج باشد، وی می‌تواند به حاکم شرع مراجعه و تقاضای طلاق کند، چنانچه عسر و حرج مذکور در محکمه ثابت شود، دادگاه می‌تواند زوج را اجبار به طلاق نماید و در صورتی که اجبار میسر نباشد زوج به اذن حاکم شرع طلاق داده می‌شود.</p>

✎ **ماخذ گزارش:** اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح استفساریه ردیف ۷۰ پیوست فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت» شماره مسلسل: ۲۴۰۱۷۵۳۷

شروط لازم برای اختصاصی سازی منابع درآمدی بخش سلامت

- خطر کسب درآمدهای اختصاصی سازی شده برای گروه های ذی نفع
- مغایرت با اصول بودجه ریزی
- ایجاد رقابت در استفاده اختصاصی از درآمدهای عمومی
- احتمال کاهش بودجه برای برخی هزینه های اولویت دار در سال های آتی

↳ موارد اختصاصی سازی منابع درآمدی مشخص برای سلامت در ایران
• تخصیص ۱۰ درصد از منابع حاصل از هدفمندسازی یارانه ها به حوزه سلامت
• یک واحد درصد از منابع مالیات بر ارزش افزوده
• بخشی از منابع حاصل از مالیات بر کالاهای آسیب رسان و دخانیات

اختصاصی سازی منابع درآمدی برای بخش سلامت در قوانین ایران

در حال حاضر طبق قوانین کشور ایران، حدوداً ۱۴ درصد از اعتبارات وزارت بهداشت در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ از محل اختصاصی سازی منابع مشخص بوده است.

عملکرد اعتبارات اختصاصی سازی شده برای حوزه سلامت کشور پایین بوده است؛ بنابراین تجربه این رویکرد در کشور ما نیز حاکی از آن است که ضمانت اجرایی برای تخصیص منابع مالی به طور کامل وجود ندارد و نمی توان آن را به عنوان منبع پایدار برای حوزه سلامت تلقی کرد.

نکته دیگری که باید مدنظر سیاستگذاران قرار گیرد رصد نحوه هزینه کرد اعتبارات اختصاص یافته برای بخش سلامت کشور است. در واقع اختصاصی سازی سایر منابع درآمدی یا منابع بیشتر برای بخش سلامت پیش از اطمینان از به کارگیری راهکارهای اصولی مدیریت مصارف این بخش، نتیجه ای جز هدررفت منابع و از دست رفتن منابع مالی بالقوه برای بخش های دیگر نیز به دنبال نخواهد داشت. همان طور که می دانیم بسیاری از اهداف بخش سلامت از طریق تلاش هایی در خارج از این حوزه تحقق می یابند و پرداختن به سایر حوزه ها (آموزش، مسکن، امنیت، آب، جاده و...) علاوه بر اهمیتی که دارند به طور مستقیم یا غیرمستقیم، اهداف بخش سلامت را نیز دنبال می کنند، لذا در قبال استفاده از منابع درآمدی و تخصیص آنها به حوزه های مختلف در کشور، داشتن یک رویکرد اجتماعی الزامی است.

پیشنهاد

۱- دولت و مجلس در تدوین و تصویب قوانین اختصاصی سازی، شرط مشخص بودن برنامه اولویت دار و بازه زمانی اولویت دار بودن آن برنامه را رعایت نمایند تا در بستر زمان برنامه مذکور دچار عدم تحقق منابع نشود. با رعایت این شروط می توان نسبت به اجرای صحیح و کامل احکام قانونی مربوط به اختصاصی سازی منابع درآمدی برای بخش سلامت امیدوار بود و بخشی از نگرانی ها درباره پایداری منابع مورد نیاز برای یک برنامه مشخص را نیز کاهش داد.

۲- باید به این مسئله اشاره کرد که پیش از تصمیم گیری برای اختصاصی سازی منابع درآمدی، لازم است وزارت بهداشت در مورد نحوه هزینه کرد منابع اختصاص یافته و میزان دستیابی به اهداف برنامه های حوزه بهداشت و درمان براساس شواهد شفاف پاسخگو باشد ضمن اینکه مجلس باید در این باره بُعد نظارتی خود را ساختارمند و تقویت نماید. □

نتیجه تجربه سایر کشورها

بررسی انجام شده بر روی ۶ کشور غنا، استونی، اندونزی، فیلیپین، آفریقای جنوبی و ویتنام نشان داده است که تقریباً تمام مسئولین حوزه اقتصادی در کشورهای مورد مطالعه اذعان داشته اند به دلیل آنکه باعث عدم انعطاف در فرایند برنامه ریزی و بودجه بندی می شود، سیاست بهینه نبوده است، اما از آنجایی که هدف، یک اولویت ملی بوده، مسئولین حوزه سلامت با دولت های مرکزی برای استفاده از این رویکرد به توافق رسیده اند.

اثر اختصاصی سازی بر عدالت و کارایی: تأثیر اختصاصی سازی منابع در بخش سلامت بر روی عدالت و کارایی مشخص نیست. اختصاصی سازی می تواند منجر به افزایش یا کاهش عدالت و اثربخشی منابع درآمدی گردد.

اختصاصی سازی و ظرفیت مالی: موضوع دیگر، پتانسیل بالقوه اختصاصی سازی در بهبود کوتاه مدت در ظرفیت مالی است.

رابطه اختصاصی سازی با پیامدهای سلامتی: یافتن ارتباط بین اتخاذ سیاست اختصاصی سازی و اهداف و پیامدهای سلامت دشوار است، چراکه عوامل بسیاری بر این پیامدها تأثیر می گذارند.

مستندات موجود از تجربیات کشورهایی که از این رویکرد استفاده کرده اند نیز به این مسئله اشاره دارد که اختصاصی سازی سیاست ارجح آنها نبوده و برای پیشبرد یک اولویت ملی مهم در مدت محدود و مشخص استفاده شده است. دلیل اصلی عدم اولویت قرار دادن این رویکرد نیز ایجاد عدم انعطاف و اولویت گزینی در بودجه و متعاقباً ناکارآمدی ذکر می شود. همچنین بعضی از این کشورها به دلایلی از جمله تغییر اولویت ها یا ایجاد کسری در سایر بخش ها، بعد از مدتی اختصاصی سازی را پایان داده اند.

مزایای اختصاصی سازی منابع درآمدی برای حوزه مشخص

- تضمین تأمین مالی اولویت های دولت
- افزایش کارایی تخصیصی هزینه های عمومی
- کاهش مقاومت های عمومی در مقابل دریافت مالیات
- آگاه سازی مردم در مورد هزینه برنامه یا خدمتی خاص
- انعطاف پذیری بیشتری در نحوه استفاده از بودجه دولتی
- ارتقاء بهداشت عمومی

نقد های وارد شده بر اختصاصی سازی منابع

- کاهش انعطاف در فرایند بودجه ریزی
- هزینه منابع مالی جمع آوری شده بدون هیچ گونه ذخیره مشخص
- انحراف در کل اقتصاد
- محدودیت توانایی دولت در تعدیل هزینه ها در زمان رکود اقتصادی
- تکه تکه شدن فرایند بودجه ریزی
- کاهش احساس مسئولیت مشترک برای تأمین مالی خدمات عمومی

ماخذ گزارش:

اختصاصی سازی منابع درآمدی برای بخش سلامت
شماره مسلسل: ۱۷۵۴۰

تبعات اصلاح و تصویب یک طرح غیرکارشناسی برای دانشگاه پیام نور

و غیرکارشناسی و غیرقانونی بستر تقنینی يك روبه غلط را فراهم می‌آورند. این امر با بند (۱۷) سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری مغایرت دارد.

۲. کاهش کیفیت آموزش عالی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی. در صورت تصویب این طرح اشکالات آزمون فراگیر از جمله کیفیت علمی ضعیف‌تر پذیرفته‌شدگان این آزمون که به دلیل عدم ارتباط مواد درسی پیش‌نیاز دوره کارشناسی ارشد با مواد امتحانی است و اقدامات غیرقانونی آموزشگاه‌های آزاد به قوت خود باقی خواهد ماند.

۳. تناقض با عدالت آموزشی و هماهنگی در پذیرش دانشجویان کارشناسی ارشد در زیرنظام‌های مختلف آموزش عالی مانند دانشگاه آزاد اسلامی که از امکان استفاده از این شیوه پذیرش محروم هستند.

بنابراین نظر به اشکالات وارده، طرح ارائه شده از نظر کارشناسی قابل دفاع نیست و پیشنهاد رد آن داده می‌شود.

ماخذ گزارش: طرح الحاق یک تبصره به ماده (۴) قانون سنجش و پذیرش دانشجویان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور شماره مسلسل: ۲۷۰۱۷۵۳۹

اساس تأیید رویه دانشگاه پیام نور در پذیرش دانشجوی کارشناسی ارشد از طریق دوره فراگیر علاوه بر اینکه در تضاد با قانون سال ۱۳۹۵ است، در تضاد با غرض قانونگذار در ایجاد وحدت رویه و استقرار عدالت و کیفیت آموزشی در دانشگاه‌هاست. شواهد نشان دهنده تنزل سطح علمی محسوس دانشجویان پذیرفته شده از طریق آزمون فراگیر است. هدف (طرح الحاق یک تبصره به ماده (۴) قانون سنجش و پذیرش دانشجویان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور): «آزمون دوره فراگیر کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور» همانند و مستقل از آزمون‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) صلاحیت قانونی و دائمی داشته باشد.

نقاط قوت

۱. برگزاری آزمون می‌تواند موجب افزایش درآمد اختصاصی دانشگاه پیام نور شود.
۲. امکان کوتاه شدن دوره تحصیلی کارشناسی ارشد با حذف دوره دانش‌پذیری از طریق آزمون فراگیر نسبت به آزمون کارشناسی ارشد سازمان سنجش فراهم می‌شود.

تبعات اصلاح و تصویب طرح

۱. تصویب این طرح موجبات ترویج فرهنگ عدم تمکین و احترام به قانون را فراهم خواهد ساخت، بدین معنا که با ایجاد رویه‌های غلط

مجلس شورای اسلامی
مرکز پژوهش‌ها